

Pólchłopek, Wojciech

"Oficerowie polscy w niewoli niemieckiej w czasie II wojny światowej", Danuta Kisielewicz, Opole 1998 : [recenzja]

Dzieje Najnowsze 31/2, 224-225

1999

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

sów ułatwiłoby zainteresowanym czytelnikom odszukanie ich treści bez udawania się do Rembertowa. Mimo załączenia erraty książka zawiera kilka błędów drukarskich, których prawdopodobnie nie udało się już uniknąć.

W sumie otrzymaliśmy interesującą książkę, opartą na bogatym materiale źródłowym, napisaną klarownym i zrozumiałym językiem. Jej walory podnoszą również liczne i dobre jakościowo fotografie, co powoduje, że wygląda ona naprawdę efektownie.

Janusz Wojtycza
Kraków

Danuta Kisielewicz, *Oficerowie polscy w niewoli niemieckiej w czasie II wojny światowej*, Opole 1998, ss. 329 + il.

Publikacja, stanowiąca kolejny etap w badaniach nad dziejami II wojny światowej, a ściślej dotycząca aspektu jeńców wojennych, ukazała się wspólnym nakładem Uniwersytetu Opolskiego oraz Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach–Opolu. Obydwie instytucje łączy osoba Autorki, która badania nad problemem jenieckim zaczęła jeszcze w latach siedemdziesiątych jako pracownik naukowy Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych i kontynuuje je jako pracownik Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Opolskiego. Owocami jej pracy były liczne artykuły naukowe i popularnonaukowe zamieszczane w różnorodnych periodykach i prasie codziennej oraz dwie publikacje zwarte: *Oflag VII A Murnau* (Opole 1990, rozprawa doktorska) i omawiana *Oficerowie polscy w niewoli niemieckiej w czasie II wojny światowej*.

Recenzowana publikacja, będąca niejako podsumowaniem długoletniej pracy autorki, przyniosła jej stopień doktora habilitowanego. Traktuje ona o oficerach polskich wziętych do niewoli przez Wehrmacht i przetrzymywanych w różnych obozach na terenie III Rzeszy i państw okupowanych.

Omawiana książka składa się z ośmiu rozdziałów, ukazujących kolejne aspekty obozowego życia. W pierwszym rozdziale Autorka wstępnie ujmuje zagadnienie, przedstawiając w zwartej formie losy polskich oficerów, którzy po klęsce wrześniowej 1939 r. dostali się do niewoli. Mamy tu ogólny zarys problemu jeńców w niewoli niemieckiej i radzieckiej oraz internowanych w Rumunii, na Węgrzech i w krajach bałtyckich (Litwa, Łotwa, Estonia).

Rozdział drugi stanowi ukazanie problemu od strony organizacyjnej, czyli przedstawienie struktury systemu jenieckiego, organizacji obozów i aspektów prawnych. Trzy podrozdziały poświęcone są trzem szczególnym grupom jenieckim, czyli generałom, podchorążym i uczestnikom powstania warszawskiego w 1944 r.

Kolejny rozdział ukazuje stosunek władz niemieckich do jeńców koalicji antyhitlerowskiej. Przybierał on różnorodne formy: od względnie dobrego do negatywnego, objawiającego się w łamaniu postanowień konwencji genewskiej i stosowaniu różnego rodzaju szykan, a nawet dokonywaniu mordów na oficerach.

Rozdziały czwarty, piąty i szósty traktują o organizacji życia obozowego przez samych jeńców. Dotyczy to aspektów prawnych, czyli formowania się gwarantowanych konwencją genewską samorządów jenieckich. Ukazany jest stan zdrowotny i działalność obozowej służby zdrowia, organizacja czasu wolnego — zajęcia o charakterze oświatowym, kulturalnym, sportowym, organizacja obozowej poczty, życie religijne.

Siódmy rozdział ukazuje działalność konspiracyjną oraz organizację jenieckiego ruchu oporu poprzez funkcjonowanie specjalnych komórek utrzymujących łączność z okupowanym krajem i emigracją, szkolenia wojskowe, ucieczki z obozów i inne tego typu zagadnienia.

Wreszcie na zakończenie Autorka omawia aspekty związane z wyzwoleniem poszczególnych obozów oraz wszystkie dodatkowe elementy z tym związane, takie jak: powstanie i funkcjonowanie polskich obozów wojskowych i organizacja powrotu do kraju.

W omawianej publikacji można także dojrzeć, charakterystyczne dla warsztatu naukowego Danuty Kisielewicz, wykorzystanie maksymalnej liczby materiałów archiwalnych oraz wszelkiej możliwej literatury. Źródła będące podstawą książki pochodzą z: Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Archiwum Wojskowego Instytutu Historycznego w Warszawie, Archiwum Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach–Opolu, Bundesarchiv–Militärarchiv we Freiburgu, a także licznych dokumentów ze zbiorów prywatnych byłych jeńców wojennych, wśród których Autorka cieszy się poważaniem. Wykaz bibliograficzny zawiera prawie 250 pozycji. Całość wzbogacają ponadto aneksy zawierające: stan liczebny polskich oficerów w obozach jenieckich Wehrmachtu z lat 1940–1944, sporządzony na podstawie raportów Ober Kommando der Wehrmacht dla Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża w Genewie, oraz różnego rodzaju dokumenty stanowiące rozporządzenia wobec jeńców, które sporządzono bądź w obozowych kancelariach, bądź też w kancelariach naczelnych władz III Rzeszy i dowództwa Wehrmachtu. Oprócz aneksów publikacja zawiera również zdjęcia ukazujące obozowe życie, pochodzące z fototeki Centralnego Muzeum Jeńców Wojennych w Łambinowicach–Opolu.

Reasumując, książka *Oficerowie polscy w niewoli niemieckiej w czasie II wojny światowej* stanowi kolejny poważny krok w poznawaniu i odkrywaniu coraz to nowych faktów w dziejach jednej z najstraszliwszych, jak nie najstraszliwszej wojny w historii ludzkości. Z pewnością zasługuje ona na najwyższe wyrazy uznania, o czym świadczą zresztą pochlebne opinie recenzentów, wśród których znaleźli się wybitni polscy historycy z prof. Czesławem Łuczakiem na czele. Warto zatem sięgnąć po tę publikację i poznać nieco inne aspekty wojenne, niezmiernie ciekawe, o których nie słyszy się na co dzień.

Wojciech Półchłopek
Łambinowice–Opole

Iwan Kozłowskiy, *Wstanowlennia ukrajinsko–polskoho kordonu 1941–1951 rr.*, Lwów 1998, Kameniar, ss. 222

Skomplikowane stosunki polsko–ukraińskie stają się w ostatnim czasie przedmiotem coraz ciekawszych i odważniejszych badań historyków po obu stronach. Obok prac z tezą, usiłujących nadać naukową i pozornie bardziej obiektywną formę poglądom i sądom o charakterze co najwyżej publicystycznym, spotyka się próby spojrzenia na tę problematykę z dystansu, dostrzegania i uwzględniania racji drugiej strony. W tym nurcie zdaje się plasować opublikowana w 1998 r. praca młodego historyka lwowskiego I. Kozłowskiego na temat kształtowania się granicy polsko–ukraińskiej (czy też dokładniej: ukraińskiego odcinka ówczesnej granicy polsko–radzieckiej) w latach 1941–1951.

Praca zawiera w istocie obszerną, a w historiografii ukraińskiej niespotykaną, próbę „kompleksowej analizy” — przedstawienia walki dyplomatycznej władz polskich na emigracji oraz postawy władz komunistycznych w Polsce wobec kwestii polskiej granicy wschodniej.